

GOGOETARI LEIHO

HEMEROTEKA

Jon Sarasuarena, tongo bat baino gutxiago eta tongo bat baino gehiago ote?

JON SARASUAREN TOKE, erretoke, plante edo desplanteak era askotako iritziak sortarazi dituen gero, nik neuk ere neure iritzia plazaratu nahi nuke «only for a change» izango bada ere, ez bait naiz orain artean halako gaiez sarritan aritu, beti ere kaleratutako hainbat iritzi haserretu baretu asmoz eta nire kontra-puntua jartzeko. Hasi behar dut esanez esango dudana nire irakurketa pertsonala baino ez dela, ez Sarasuak egindakoaren interpretazio bakarria inondik inora: itxura guztien arabera bereak klabe ugari dituelako batetik, eta bestetik, oso kontutan hartzekoa delako hartu-emanaldien dinamika komunikatiboan hartzen dena eta ematen dena ez direla sekula gauza bera izaten, emailearen eta hartzailearen, digestioak sabel eta ingurune desberdinetan ematen bait dira. Beraz, ez dut egin nahi Sarasuak egin nahi zuenaren interpretazioa edo egokipena, berea osorik bait dago dagoen bezala. Gura izango nukeena, hori bai, berarengandik jaso dudana inpresioari —edo postreari— azukrea, piperra edo gatza jartzea litzateke, nirea den aho-sabaiari egokitzeke.

Sarasuaren toke gartzela gaian gertatu zen, gainerakoak baino egokiagoa den momentuan 'superbibientearen sindromea' adierazteko. Zer den superbibientearen sindromea? Bigarren gerra mundialeko kontzentrazio kanpuetan ibilita bizirik atera ziren guztiek adierazten zuten sententzia bikoitza. Hau da, batetik poza bizirik atera izanagatik eta bestetik tristura eta errudun sentimendua hildakoen patu bera ez izateagatik. Nondik sortzen den halako sindromea? Bihotzaren erditik darion zintotasunetik, horri esker bakarrik uler bait daiteke besteek gabe —gure bizitzaren zati handi bat izan diren horiek gabe— norberaren garaipenak ez daukala zentzurik, zintotasun horrek ez duelako sinesten besteekin batera lortzen ez den poz historikoan. Garailearen egoneza ez du inoiz ulertuko sentimendu hori izan ez duenak; Holliwood-eko mentalitate zinematik bati, esate baterako, arrotza egingo zaio sentimendu hori, psikologikoki orekatua den gizaki zein herri bati portatera normala irudituko zaion bezainbeste.

Gaurko **western-eko** parametro konpetitibotatik kanpo jokatu duten herrietan, konpetizioa —bardo edo koblakarien konpetizioa barne— ez da sekula antolatu erruki gabeko duelo baten antzera, hots, nor zen lehena, onena edo indartsuena bestearen aurrean garbi uzteko eta modu horretara irabazle horri besteei ematen ez zizkizkien pribilegioak ematea justifikatzeko; joku gisara antolatu ohi ziren lehiak, irabazteko ala galtzeko noski, baina ez, inondik inora, irabazleak bestearen gainean jartzeko eta galtzaileak

azpian hartzeko, baizik eta, aitzitik, publikoak eta ezagunak ziren gizaki horien jokaeratik garbi erakusteko jokua joku denetik gizateriari erakustea dagokiona: batek irabazten duenean ez dela horregatik besteak baino gehiago, eta, alderantziz, batek galtzen duenean ez duela horregatik bere burua gutxietsi behar: gogoan hartuz, gainera, egunen eta sasaien loteria amai-gabean gaurko garaileari bihar-etzikoko galtzailea izatea egokituko zaiola. Loteria honetan, bada, lausengu eta mesprezu guztien aurrean tinko egoten dakiena da gizatasunaren (eta bizitzaren) zentzuaren jabe dena. Esatekoa da ez duzuela mezu hori aurkituko mentalitate amerikanoan, baina edonon aurki daitezke mentalitate horren aztarnak, eta bat aipatzen jarrita ekar dezadan Ekialdeko Zen filosofiatik ateratako asmakizun didaktiko ('koan') bat, hala dioena: «Zer da zuretzat okerrago, galdu ala irabaztea? Eta erantzuna, Sarasuak berak emandakoa hain zuzen, honako hau: «Daukagun egia erekin, garen errealitatearekin koherentezi ez jokatzea da oker bakarra». Gure egiazko baloreak ez dira exzentrikoak, ez bait daude besteek ematen dizkiguten emaitza, ondorio edo balorazioen menpe, kontzentrikoak baizik, bizitzarekiko dugun ulermen eta loturan oinarrituak. Nork uka dezake, bestalde, lotura hori dela herri honen 'superbibientearen sindromea' bera azaldu dezakeen mezua?

Garai bateko txapelketak, bertsolaritzari zein herri kirolei dagokienean, tresna paregabeak izan dira herri honen ikuspegi etiko-filosofiko

horri eusteko, gure herri honen adimen ernetasunaren nahiz gorpuztaren indarraren lekuko ziren portaeren bidez adierazi nahi bait zen gai ginela bai bata eta beste lantzeko eta gartzeko alienatzailea ez zen era integratzailean, inguruko botereek bizitza mentalarekin eta indar fisikoarekin egiten zutenari muzin eginez, jokaera hura ez errepikatu nahian. Gure berrezko senarekiko auto-respetua eta autokonfidantza areagotzeko moduak ziren, automesprezura eta indartsuaren legearekiko sumisiora eragiten zigun 'milieu' (ingurune) baten erdian. Begi bistan dagoenez, ez zuten jokaera haiek merezi zuten oihartzun sozialik erdietsi.

Tamalez egungo arrakastak erail egin ditzake bertsolaritza eta herri kirolak aspaldi batean oihartzun eskasak hiltzeko zorian jarri zituen legez. Gaur egungo arriskua litzateke halako lehiei eman ohi zaien ruralismo kutsutik atera nahi izatearena, baina ez atera nahi izatea bere balore kapitala eta kapitalinoak aztertzeke, espektakulu kapitalista bihurtzeko baizik, norbaiten mesederako eta norbaiten kalterako gertatzen de-

na, norbait promozionatzeko eta beste norbait itzaltzeko, hauteskunde washingtondarren arabera partidismoaren eta pronostikokeriaren sukar konpetitiboa areagotzeko, dagoeneko alderdiek horren zatikatuta daukaten herri honen zauriak zabaltzen jarraitzeko. Eta, halaber, kalterako zaigun eta aspertu egiten gaituen sistema hori auzitan jarri gabe, historiaren sujetua (bertsolaria) —sistema horren barnean gurekin gertatu ohi den bezala— objektu bihurtu: objektu mimatua entrentenimendurako gero eta dosi gehiago ematen baldin badigu, edo gero eta aukera gutxiago emango zaion objektu madarikatua, bere barneko zalantzak, kezak, dudak eta egiak esatean desitxuratu egiten bait digu dentrifikozko irribarrea, ordaindutakoa dena gainera.

Niri behinipein guztiz errefreskagarri eta betegarria iruditu zait, gure bertsolari guztien flash disdiratsu modura, espektakuluaren lege komertzialei egindako muzina. Izan ere, bertsolari batek barkamena eskatzea irabazteagatik eta besteak barkamenik ez eskatzea, eta eskatu beharrik ez izatea galdu nahi izateagatik, mila liburu baino baliotsuago gerta dakigukeelako —baldin ulertu nahi badugu— ulertu ahal izateko euskaldunok denok batera garaile galtzaile mendealdeko konpetitibitatearen espektakulu huts eta morbosopean; eta denok batera, beharbada, irabazle izango garaile gureak diren bideak jorratzeko ausardia erakusten dugun unean.

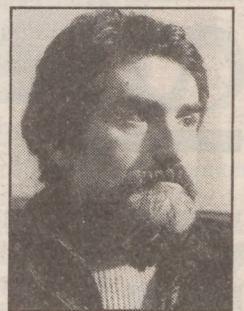
J.M. SANCHEZ CARRION 'TXEPETX'

BERNARDO ATXAGA
Idazlea
LIBERATION

1992-16

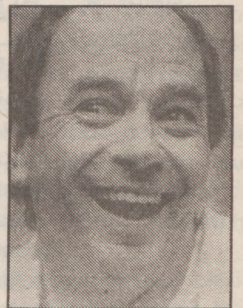
«**E**gunero hamazortzi ordu itzultzen pasatzen nituen garaian, inoiz baino gehiago sufritu nuen. Euskara indoeuroparra baino lehenagoko hizkuntza da, eta dena alderantziz dago. Neure testuak itzultzean, paragrafo bat zabaltzeko aukeratutako hitza azkenean kokatu beharra izaten nuen. Alderantzira jiratutako galtzerdi batekin bezalajokatu behar izaten nuen testuarekin».

XABIER LETE
Poeta eta kantaria
EL DIARIO VASCO

1992-17

«**H**arizpe Pastoral gauza ederrez beteta dago. Adierazpen espresibo tradizional baten zapore paregabea. Arlo espresibo bakoitzean lortutako aberastasun formalak. Baina batez ere, pastoral guztiak legez, antzerki kontzepzio oso berezia: antzerkia helburuen (didaktikoak, erlijiosoak, moralak) eta baliabideen arteko erabateko koherentzia egituratutako 'opera omnia' gisa».

LINDSAY KEMP
Dantziari garaikidea
NAVARRA HOY

1992-17

«**N**eure barruan dauden elementu femenino guztiei irtenbidea eman eta bata bestearen gainean jartzen uzten diet, elementu maskulinoen gainetik distira dezaten. Izan ere, 'onagata' batek ez bait du rol femeninoa egiten, emakume bihurtzen da. Perfekzioaren artea da».